

او مسیحیان را کشت و شمعون الصفاى صخرة الايمان را که مسیحیان پیغمبرش می دانستند کشت.

سپس ططوس بن اسفیانس پادشاه شد و با بنی اسرائیل جنگ کرد و ایشان را کشت و اسیر گرفت و بیت المقدس را ویران کرد بدان گونه که سنگی بر روی سنگی باقی نگذاشت و همچنان ویرانه بود تا اینکه اسلام آمد و این است یکی از دوباری که خداوند وعده ویرانی آن را داده بود و فرموده بود: «دوبار در این سرزمین فساد و سرکشی می کنید، سرکشی بزرگ» (۱۷: ۴). و در گفتار بعضی از دانشمندان می بینیم که علت آمدن قریظه و نضیر را به سرزمین حجاز و ولایت یثرب این امر دانسته اند. آنگاه تمام رومیان مسیحی شدند و من تصور می کنم که این امر در روزگار ططوس یا پس از او بوده است. سپس مسیحیت در روزگار قسطنطین متروک شد و بت پرستی آغاز شد و دیگر بار پس از قسطنطین به مسیحیت روی آورده شد و پس از عیسی (ع) اختلافات ایشان در دین بسیار شد تا اینکه اسلام آمد و پادشاه ایشان در روزگار پیغمبر (ص) هرقل بود و شهر ابراز کارگزار ابرویز او را پادشاه کرده بود و آنها که در دوره اسلام تا امروز پادشاه بوده اند نامها و کارهاشان در کتب اخبار و فتوحات محفوظ است و خداوند پادشاهی است جاودانه که سلطنت از وی سلب نخواهد شد.

از همین قلم منتشر شده است*

۱. شعر

- زمزمه‌ها، مجموعه غزل، مشهد، امیرکبیر ۱۳۴۴.
شبخوانی، شعرهای ۴۳-۱۳۳۹، مشهد، توس ۱۳۳۴، چاپ دوم ۱۳۵۶.
از زبان برگ، شعرهای ۴۷-۱۳۴۴، تهران، توس، ۱۳۴۷، چاپ سوم ۱۳۵۶.
در کوچه باغهای نشابور، شعرهای ۵۰-۱۳۴۷، تهران، رز، ۱۳۵۰، چاپ هفتم ۱۳۵۷.
از بودن و سرودن، تهران، توس، ۱۳۵۷، چاپ دوم ۱۳۵۷.
مثل درخت در شب باران، تهران، توس، ۱۳۶۵.
بوی جوی مولیان، تهران، توس، ۱۳۵۷، چاپ دوم ۱۳۵۷.

۲. نقد شعر

- صور خیال در شعر فارسی، تحقیق در تطوّر ایماژهای شعر فارسی و سیر نظریه بلاغت در اسلام و ایران، تهران، نیل، ۱۳۵۰، چاپ ششم، آگاه، ۱۳۷۳.
موسیقی شعر، تبیین مبانی جمال‌شناسی موسیقی شعر فارسی و ساخت و صورتهای آن، تهران، توس، ۱۳۵۸ و متن گسترش یافته آن، آگاه، ۱۳۶۸، چاپ چهارم، آگاه، ۱۳۷۳.
ادوار شعر فارسی، از مشروطیت تا سقوط سلطنت. بررسی تحولات شعر در ایران از آستانه مشروطیت تا انقلاب بهمن ماه ۱۳۵۷، تهران، توس، ۱۳۵۹.

۳. درباره شاعران

- حزین لاهیجی، زندگی و زیباترین غزلهای او همراه نمونه‌های نقد شعر او در آثار قدما، مشهد، توس، ۱۳۴۲.

* بسیاری از این کتابها، گاه با موافقت مؤلف و زمانی بدون اجازه او بارها در خارج از کشور به چاپ رسیده است. در این کتابشناسی، به چاپهای خارج از کشور پرداخته نشده است.

شاعر آینه‌ها، درباره سبک هندی و شعر بیدل، تهران، آگاه، ۱۳۶۶، چاپ چهارم، آگاه، ۱۳۷۳.

گزیده غزلیات شمس، با مقدمه و تفسیر و توضیح، تهران، سازمان کتابهای جیبی، ۱۳۵۲، چاپ هشتم، ۱۳۶۹.

مفلس کیمیا فروش، نقد و تحلیل شعر انوری با نگاهی به زمینه‌های اجتماعی شعر فارسی و روانشناسی شاعر، تهران، سخن، ۱۳۷۲.

تازیانهای سلوک، نقد و تحلیل چند قصیده از حکیم سنائی غزنوی، با مقدمه‌ای در باب زندگی و آثار او، تهران، آگاه، ۱۳۷۲.

در اقلیم روشنائی، تفسیر چند غزل از حکیم سنائی غزنوی، تهران، آگاه، ۱۳۷۳.
زبور پارسی، نقد و تفسیر غزلهای عطار و نگاهی به پایگاه او در تاریخ شعر عرفانی فارسی، تهران، آگاه، ۱۳۷۴.

آنسوی حرف و صوت، از مقامات ابوسعید ابوالخیر با مقدمه‌ای در باب او و مقامش در عرفان ایرانی، تهران، سخن - آگاه، ۱۳۷۲.

۴. نقد متون کهن پارسی

اسرارالتوحید، محمدبن منور میهنی، شامل زندگینامه ابوسعید ابوالخیر عارف بزرگ قرن چهارم و پنجم. تصحیح و توضیح و مقدمه در ۲ جلد، تهران، آگاه، ۱۳۶۶، چاپ چهارم در دست انتشار، آگاه.
حالات و سخنان ابوسعید ابوالخیر، ابوزوح میهنی، زندگینامه دیگری از ابوسعید ابوالخیر، تصحیح و توضیح و مقدمه، تهران، آگاه، ۱۳۶۶، چاپ چهارم در دست انتشار، آگاه.

مختارنامه، دیوان رباعیات فریدالدین عطار نیشابوری، مجموعه دوهزار و پانصد رباعی از زیباترین رباعیهای عرفانی - خیامی زبان فارسی، تصحیح و توضیح و مقدمه تفصیلی در باب زندگی و آثار عطار، تهران، توس، ۱۳۵۸، چاپ دوم با مقابله نسخه‌های تازه یافته و گسترش مقدمه در باب زندگی و شعر عطار در دست انتشار.

مرموزات اسدی در مزمورات داودی، متنی عرفانی از نجم‌الدین رازی عارف قرن هفتم، مقدمه و تصحیح و تعلیقات. همراه با مقدمه انگلیسی از پرفسور هرمان لندلست استاد دانشگاه مک‌گیل کانادا، تهران، مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه مک‌گیل، شعبه تهران، ۱۳۵۳.

تاریخ نیشابور، براساس اثر معروف ابوعبدالله حاکم نیشابوری (۳۲۱-۴۰۵ ه. ق) تلخیص و ترجمه محمدبن حسین خلیفه نیشابوری در نیمه اول قرن هشتم، با مقدمه و تعلیقات و فهرس و راهنمای گوناگون، تهران، آگاه، ۱۳۷۴.

۵. ترجمه‌ها:

آفرینش و تاریخ، مطهرین طاهر مقدسی از دانشمندان قرن چهارم هجری، متنی در جهانشناسی و اساطیر و فلسفه و ادیان کهن، تهران، بنیاد فرهنگ ایران، ۵۱-۱۳۴۷ در چهار مجلد. چاپ دوم شامل هر شش مجلد با مقدمه مفصل و تعلیقات و فهرس و راهنماها، آگاه، ۱۳۷۴.

تصوّف اسلامی و رابطه انسان و خدا، اثر خاورشناس بزرگ و مولوی‌شناس برجسته انگلیسی ریچارد آلن نیکلسون با مقدمه و تعلیقات مفصل در باب مسائل تصوف ایرانی، تهران، توس، ۱۳۵۸.

ترجمه رسوم دارالخلافة، اثر هلال بن مُحسِن صابی، متنی کهن در باب انتقال آیین‌های ایرانی به خلافت اسلامی، تهران، بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۴۵.

آوازه‌های سندیباد، ترجمه شعرهای عبدالوهاب البیاتی، شاعر پیشرو عرب، تهران، نیل، ۱۳۴۸، چاپ دوم ۱۳۴۵.

ابومسلم خراسانی، از محمد عبدالغنی حسن، سرگذشت ابومسلم براساس مدارک تاریخی در اسلوبی روائی و داستانی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۴۸، چاپ ششم ۱۳۵۶.

۶. به زبان انگلیسی

Persian Literature, from the time of Jami to the present day, in Handbuch Der Orientalistik, E. J. Brill, Leiden 1980.

بخشی از فصل آخر این کتاب توسط آقای دکتر یعقوب آژند، در کتاب ایشان به نام ادبیات نوین ایران، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۳، ترجمه شده است.

۷. مقالات

درباره زبان و ادبیات فارسی، عرفان، تاریخ و ادبیات عرب در دایرةالمعارف فارسی به سرپرستی شادروان دکتر غلامحسین مصاحب (در جلد دوم ۱۳۶۵ و جلد سوم ۱۳۷۳ در دست انتشار) و نیز در بسیاری از مجلات منتشره درسی سالی اخیر.